

Toespraak Herdenkingsbijeenkomst bij het Artilleriemonument te Dubbeldam, 14 mei 2011

Luitenant-generaal b.d. Ruurd Reitsma

Geachte nabestaanden, veteranen, dames en heren,

Vandaag ben ik voor de eerste maal bij uw indrukwekkend artilleriemonument in Dubbeldam. Vlakbij de plaatsen waar III-14-RA indertijd - en met name de eerste batterij - zo indrukwekkend heeft opgetreden. Maar laat ik mij eerst aan u voorstellen. Ik ben Ruurd Reitsma, luitenant-generaal b.d., geen artillerist, maar cavalerist, en heb eind 1997 de Koninklijke Landmacht verlaten als eerste commandant van het Duits/Nederlandse legerkorps in Münster, Duitsland. Maar daarover later een paar woorden meer.

Vandaag zijn we hier bijeen vooral om te herdenken. Onze gedachten gaan daarbij als eerste uit naar hen van III-14-RA, die hier in de meidagen 1940 hun leven hebben gelaten. Ik roep hun namen terug in uw herinnering. Mag ik u verzoeken, als u daartoe instaat bent op te staan:

Reserve kapitein W.J. Dethmers, bij de gevechten op 10 mei zwaar gewond geraakt en op 25 mei 1940 aan zijn verwondingen bezweken. Hij was boer, getrouwd met Aaltje Brouwers en vader van 3 kinderen Anneke, Wineke en Jaap.

Dienstplichtig soldaat Henri van den Akker, een jongeman, die na de gevechten in Dubbeldam op eigen initiatief zich aansloot bij de bezetting van de Vriesestraat in Dordrecht en daar werd ingedeeld bij de bediening van het Stuk 7 veld van Wachtmeester Otto Kruithof. Bij deze vuurmond is hij op 13 mei gesneuveld.

Dienstplichtig soldaat J.H. van Elten, vlak bij de stelling van de 1e batterij op 10 mei gevallen tijdens een aanval onder leiding van zijn luitenant Robbé-Groskamp vlakbij de Zeedijk.

Dienstplichtig soldaat L.J. Pennings ook op 10 mei omgekomen tijdens een actie om met enkele anderen met de bajonet op het geweer een vijandelijke mitrailleur tot zwijgen te brengen, die hen tot op 50 meter had laten naderen.

Dienstplichtig soldaat Jan ter Steege in de vroege ochtend onder hevig mitrailleurvuur omgekomen op 13 mei bij de gevechten noord van de Zeedijk, toen de afdeling opnieuw werd ingezet. Ook hij was boer en getrouwd met Jantje Nijboer.

Dienstplichtig soldaat G. Westerdijk gevallen op 10 mei, vlakbij de kruising Schenkeldijk en Zeedijk, toen hij probeerde de gewonde commandant van de 2e batterij de Reserve Kapitein J. Barkemeijer uit de vuurlinie te halen.

Wij gedenken hen met ere.

Neemt u alstublieft weer plaats.

Dames en Heren, ik denk dat het u net zo vergaat, als ik dit ervaar. Hier wordt je stil van. Hele kleine stukjes uit de laatste momenten van het leven van deze heel gewone Nederlanders. Nederlanders, die bij elkaar waren gebracht in het veldleger en waren ingedeeld bij III-14-RA in een tijd dat de vrijheid van ons volk op het spel stond. Zij hadden toen nog geen idee hoezeer ze op elkaar zouden zijn aangewezen.

Natuurlijk bij hun mobilisatie hebben zij ook begrepen, waarom ze uit de routine van hun eigen leven zijn gehaald - enkelen letterlijk van hun eigen land - om te dienen voor het Vaderland. Een begrip, dat overigens alleen onder bedreiging pas echt inhoud krijgt.

In die tijd zullen er best twijfels zijn geweest, wat je met ons leger van toen kon uitrichten. Maar tegelijkertijd was er ook geen concreet beeld van de vijand, wel verhalen en geruchten. Zij ondergingen hun dienst en deden de dingen, die moesten worden gedaan. Als je de 10 patronen van je karabijn, telkens weer moest inleveren voor een centrale opslag, zoals zich daags voor de inval nog heeft voorgedaan, en ze later weer kreeg uitgereikt, was dat nu eenmaal zo, zo waren kennelijk de regels. Het besef wat dit echt betekende, kwam pas later, toen je die 10 patronen en liefst nog veel meer echt nodig had om je te kunnen verdedigen.

Want dat de afdeling er belabberd voor stond, staat buiten kijf. Sterk verouderde kanonnen, die eigenlijk niet berekend waren voor de opgedragen taak. Een taak, die overigens paste in een onbegrijpelijk strategisch concept, dat meer politiek dan militair was ingegeven. De stellingen moesten deels worden ingegraven, waarbij de stukken op beddingen werden geplaatst. Daarenboven lagen deze stellingen te ver van de legering, terwijl ook de paarden op diverse omliggende boerderijen waren gestald. Geen condities voor een snelle en effectieve inzet.

Het overige materieel was kort tevoren enigszins bijeengebracht, deels door vordering verkregen, waaronder de paarden. Naast de totaal ontoereikende persoonlijke bewapening waren ook de paar mitrailleurs die er waren, maar van zo'n 90 schoten per mitrailleur voorzien. Erger nog was de slechte geoefendheid. Dat is geen verwijt aan de afdeling, maar aan de politiek en de legerleiding, die hadden nagelaten hiervoor de goede condities te creëren in termen van opleidingstijd, oefeningen en middelen. De communicatie bleef beperkt tot enkele gebrekkig functionerende telefoonlijnen. De meeste berichten werden mondeling doorgegeven of per ordonnans afgeleverd. Daarenboven was er een voortdurende niet te controleren geruchtenstroom.

Veel van mijn voorgangers hebben in hun voordrachten de zojuist door mij aangegeven elementen in detail voor u uitgediept, waardoor het totaal beeld nog rampzaliger was. Natuurlijk was er vooral bij de leidinggevendenden sprake van een grote frustratie, vooral omdat dit het kunnen motiveren van de afdeling ernstig onder druk zette. Des te opmerkelijker is het, dat toen hun plotselinge inzet werd gevraagd de afdeling dat met volle overtuiging deed, in welke rol ze ook werd ingezet.

Bovendien gebeurde het in een tijd, die we ons nu nog maar met moeite voor de geest kunnen halen. De neiging bestaat om vanuit onze hedendaagse werkelijkheid naar de plaatjes en verhalen van toen te kijken. Zo zag ik laatst een filmpje uit mijn geboortjaar 1942. Natuurlijk een oorlogsjaar, waarbij veel van het publieke leven al anders was geworden, maar toch zie je opmerkelijke dingen. Opvallend is het tempo verschil met nu. De straten met een paar langzaam rijdende auto's, veel paardentractie en vooral veel mensen op straat. Het had toen zwaar gesneeuwd en dus was men massaal aan het sneeuwruimen. Niet wachtend op de gemeentelijke sneeuwschuiver, maar met elkaar, in onze straat en in ons dorp of onze stad. Dat alles straalt gemeenschapszin uit. We hoorden toen vooral bij elkaar en wisten ook waarom en waardoor. Buren, familie, kerkgemeenschap, vereniging, politieke partij, etc. Zo kwamen ook de officieren, onderofficieren, korporaals en soldaten van III-14-RA bijeen en hoorden vanaf dat moment bij elkaar. Samen onder dezelfde omstandigheden en onder dreiging van nauwelijks te concretiseren vijand.

Probeer u zich eens voor te stellen wat er dan allemaal plotseling gebeurt. In de vroege ochtend van 10 mei, zo rond 04.00 uur hoor je in de legering een oorverdovend lawaai van laag vliegende vliegtuigen. Toen waren er ook al berichten over parachutisten. Alarm! De routine schrijft voor om zo snel mogelijk de stellingen te gaan bezetten, maar de afstand was ver, de onduidelijkheid was groot; schildwachten werden ineens geconfronteerd met parachutisten. De stellingen werden door parachutisten bezet en de wachten overmeesterd. Er wordt van alle kanten geschoten en je wist nog niet waar vandaan. Besloten werd de batterijen te bezetten en aan te vallen, teneinde de Duitsers te verdrijven. Dit bleek echter onmogelijk. En dan ontstaat er iets heel bijzonders. Het besef is daar van dit mag niet gebeuren, hier moeten we iets tegen doen, en ineens neemt een ieder zijn rol. Officieren nemen de leiding, delen sectoren in, geven orders, verdelen zo goed als mogelijk middelen en munitie en zetten de afdeling of hun batterij in als infanterie. Slecht bewapend, maar met de vaste wil om zich tot elke prijs teweer te stellen. Omdat niet duidelijk was waar de vijand precies zat, werd besloten terug te trekken op de Zuidendijk om daar een verdedigende stelling in te richten om op die manier een doorstoot van de Duitsers naar Dubbeldam en Dordrecht te verhinderen. Die dag en de dagen erna werden vooral acties gevoerd tussen de Zuidendijk en de Zeedijk. Toen kwamen de vijandelijke versterkingen en tenslotte de inzet van pantserwagens, die leidden tot de terugtocht op uiteindelijk Den Haag.

Bij al die afzonderlijke acties raakten mensen gewond of sneuvelden, zoals al door ons herdacht.

Het is niet zo van betekenis hoe de terugtocht verder verliep en in Den Haag eindigde met de capitulatie. Het belang zit in de getoonde wil om hoe dan ook het Vaderland te willen

verdedigen zelfs met inzet van het eigen leven. Het diep gevoelde besef van vrijheid, het bij elkaar horen, het bewaren wat ons dierbaar is en dat alles behoeden, bracht hen en nu ook ons samen.

Dat gevoel, dat wij hier met elkaar proberen te delen en ikzelf ook ieder jaar weer beleef bij de herdenking bij ons Cavaleriemonument als de Cavaleriemars wordt gespeeld en wij samen zingen: 'En is het Vaderland in nood, wij blijven trouw tot in den dood'. In die strofe zit een hoge noot, die mannen moeilijk kunnen halen en daarom eens te meer van betekenis is.

Daarom is herdenken zo uitzonderlijk belangrijk. In de eerste plaats voor de nabestaanden van de gevallen. Maar ook in deze families volgen de generaties elkaar op en gaat de herinnering aan een persoonlijk gekend en geliefd persoon over in het spreken over een niet meer gekend gesneuveld familielid, maar het doorvertellen en steeds maar herhalen van het gebeurde blijft. In de tweede plaats is herdenken van belang voor hen, die er bij waren of later voor hen die aan de tradities van hun eenheid zijn verbonden en moed en sterkte putten uit de daden van hun voorgangers. Tot slot voor hen, die deze persoonlijke betrokkenheid niet kennen, maar kennis nemen van het gebeurde, er over nadenken, het gebeurde analyseren en hun oordeel vormen.

Veel jaren later ontstaan dan ook kritische vragen. Had dit wel mogen gebeuren? Waarom? En er ontstaan waarde oordelen. Er wordt uiteindelijk een geschiedenis beschreven, die zonder veel emoties en hoofdzakelijk gebaseerd op feiten in een context wordt geplaatst. Hier dreigt dan vervreemding met degenen, die de persoonlijke relatie nog steeds hebben. Daarom blijft bij herdenken voorzichtigheid en het behoedzaam omgaan met emoties een eerste vereiste.

Kunt u zich voorstellen, wat er gebeurde in 1995. Toen kreeg het beeld van 'de Duitsers' als de vijand van toen ineens een totaal andere dimensie. Het was mijn opdracht om de totale Nederlandse operationele landmachtcapaciteit te fuseren met een bestaand Duits legerkorps en deze eenheid om te vormen tot een binationale eenheid, die voor dezelfde waarden en normen staat als de beide landen afzonderlijk. Ik ben er trots op, dat toen 50 jaar na de tweede Wereldoorlog meer dan 60% van de generatie, die heeft meegemaakt wat we vandaag herdenken hier positief tegenover stond. Over verwerking gesproken!

Betekent dat dan nu vergeten en vergeven? Nee, natuurlijk niet. De huidige generaties van beide landen doen er goed aan juist te blijven herdenken. Te herdenken, wat waard is om zelfs met je eigen leven te verdedigen en met diep respect te blijven leren van hen, die deze bereidheid hebben betoond ook onder vaak deplorabele omstandigheden.

Wij blijven trots op en dankbaar voor hen, die door hun voorbeeld ons behoedzaam laten omgaan met onze toekomst.

Ik dank u voor uw aandacht.